

Het
Nationale
Theater

2022

Koninklijke Schouwburg
Theater aan het Spui
Zaal 3

Inhoudelijk jaarverslag

Producties, Programmering,
Educatie & Interactie en Publiek

hnt.nl

MISSIE

Onze missie

Het Nationale Theater gelooft in theater als publieke arena waar de brandende kwesties van vandaag worden onderzocht en bevraagd. Waar de grote verhalen van deze tijd worden verteld. Een bruisend huis van verbeelding en verbinding dat zich radicaal openstelt voor iedereen. Een kruispunt voor betekenisvolle ontmoetingen, in levenden lijve. Een veilig thuis waar we ons met gretige nieuwsgierigheid openstellen voor het onbekende. En waar we de moed opbrengen om de wereld weer met open vizier aan te gaan.

Wie zijn wij?

Met theater voor jong en oud, voorstellingen door gevierde regisseurs en aanstormende talenten, actief reizend door het hele land, is Het Nationale Theater een toonaangevend theaterinstituut, dat iedere inwoner van dit land uitnodigt tot ontmoeting, kunstbeleving en debat. Opererend vanuit onze politieke hoofdstad is het een cultureel brandpunt dat theater een prominente plek geeft in het hart van de samenleving. Met klassiekers uit de wereldbibliotheek, actueel geschreven drama en innovatieve programma's voedt, faciliteert en inspireert Het Nationale Theater het publiek in zijn zoektocht naar houvast, visie en vermaak.

Waar staan wij voor?

Het Nationale Theater is radicaal vriendelijk en vriendelijk radicaal. We ontvangen onze gasten met open armen en gaan niet alleen respectvol, maar bij voorkeur liefdevol met elkaar om. Tegelijkertijd zijn we in staat om, heel precies en met respect, te zeggen waar het op staat. En de ander te verleiden met ons mee te gaan. Geen vuist, maar een stevige, open hand. We blijven permanent nieuwsgierig en bevragen vastgeroeste procedures. Innovatie is geen mantra, maar een innerlijke drang. Maatschappelijke betrokkenheid is geen ideologische keuze, maar keiharde praktijk.

HOOFDACTIVITEITEN

Het Nationale Theater bestond bij het ingaan van 2022 5 jaar. In dit jaar werkten 6 regisseurs, 17 vaste acteurs en circa 200 medewerkers onvermoeibaar aan de realisatie van deze opdracht. Dat resulteerde in:

- 11 eigen **Producties** voor jong en oud: 6 grote zaal-voorstellingen en 5 vlakke-vloervoorstellingen, in het kader van talent- en tekstontwikkeling, empowerment, schoolvoorstellingen, familie-, jeugd- en jongerentheater.
- De **Programmering** van circa 600 (gast)producties. Met nadruk op toneel door BIS-instellingen en FPK-gesubsidieerde groepen. Daarnaast: voorstellingen van andere disciplines, van vrije producenten en internationale huizen.
- Meer dan 750 activiteiten in het kader van **Educatie & Interactie** waaronder lessen op Haagse scholen, theaterwerkplaatsen, jongerenmanifestaties, MAAKdagen, Lezen met HNT, de wijkjury, Moksi Patu & Salaam en HNTonbeperkt.

In de dagelijkse praktijk van Het Nationale Theater komen deze drie lijnen voortdurend samen in totaalprogramma's waarin bezoekers als 'medemakers' centraal staan. We bespelen en programmeren de Koninklijke Schouwburg, Theater aan het Spui, Zaal 3 en HNT Studio's. En werken regelmatig in de wijken, op scholen, op zomerfestivals en in vlakkevloer-theaters en schouwburgen in heel Nederland en België. Daarnaast presenteren wij speciale programma's, innovatieve activiteiten die wij (mede) ontwikkelen en presenteren in onze eigen theaters of op locatie in de stad.

Focus door thematische lijnen

Om de effectiviteit van ons werk te verscherpen, bundelen we ons werk. Alles wat we doen, wordt in nauwe samenhang geproduceerd en zichtbaar gemaakt, deze integrale gedachte hebben we ondanks de uitdagingen ook in 2022 zoveel mogelijk uitgevoerd. Onze educatie-, interactie- en marketingprogramma's centreren zich rondom de grootschalige totaalproducties. De inhoudelijke samenhang wordt versterkt door nadrukkelijk te werken langs drie thematische lijnen:

- **Waar komen wij vandaan?** *Over nationale en persoonlijke geschiedenissen. Verhalen van vlucht, migratie en dekolonisatie. Over zwarte bladzijden, blinde vlekken en trauma's. Over erfenis, schuld en boetedoen.*
- **Hoe leven wij samen?** *Over fricties in de gefragmenteerde stad. Over de noodzaak van elkaar te houden. Over het vastbijten in groepsidentiteiten en de eenzaamheid van de bubbel. Over hopeloze liefdes en de grenzen van intimiteit.*
- **Waar gaan wij naartoe?** *Hoe te leven op een te hete aarde? Over de houdbaarheidsdatum van het neoliberale kapitalisme. Over gentech, digitale ethiek en kunstmatige intelligentie. Over zorgrobots en onze verlangde verhuizing naar Mars.*

PRODUCTIES IN 2022

Net als de voorgaande twee jaar werd ook 2022 sterk beïnvloed door de coronapandemie. We begonnen het jaar in een lockdown, waarmee de tournee van *Hebriana* (regie Erik Whien) voortijdig tot een einde kwam. Gelukkig konden we wel repeteren, waardoor het apparaat niet in stilstand kwam. Toch werd gedurende het hele jaar regelmatig veel gevraagd van het improvisatievermogen van casts en teams als er weer een acteur, ontwerper of technicus in quarantaine moest vanwege een besmetting. Onder het in 2020 gemunte motto 'Het Nationale Theater speelt altijd' bleven we zo veel als mogelijk produceren, repeteren en spelen – al was de 'metaalmoetheid' bij casts en crews soms duidelijk zichtbaar na drie jaar incasseren en improviseren. Eén van de titels uit de corona-reeks *Het Nationale Theater speelt altijd* (2020), *Sea Wall*, speelde op verzoek van programmeurs in Amsterdam (Frascati) en Groningen (Jonge Harten Festival) een korte reprisereeks.

Dankzij de versoepelingen in de loop van 2022 kon een aantal grote uitgestelde producties eindelijk het licht zien: de *Leedvermaak trilogie* en *Trojan Wars*, die beide werden gemaakt in 2020 toen de pandemie uitbrak, gingen dit seizoen op tournee. Ook *OustFaust*, oorspronkelijk gepland voor zomer 2021, kwam dit jaar uit. *De eeuw van mijn moeder*, in coronatijd gemaakt en aanvankelijk niet als tourneeproductie gepland, ging alsnog op tournee langs de partnertheaters. Ten slotte maakte *The Nation* vijf jaar na de première een korte reprise op het Holland Festival en in Den Haag. Deze grote producties (vier van de vijf waren marathons) vroegen veel van het apparaat, zeker in de nasleep van de pandemie. Besloten is daarom om de komende twee seizoenen minder complexe producties en marathons uit te brengen.

Gezien de uitzonderlijke omstandigheden, konden wij ook in 2022 slechts beperkt werken met de classificatie van producties conform de labels in ons meerjarenbeleidsplan.

Label	Titel
Grote zaal reisvoorstelling	<i>OustFaust</i>
Grote zaal alliantie	<i>Leedvermaak trilogie</i>
Grote zaal alliantie	<i>De eeuw van mijn moeder</i>
Vlakke vloer talentontwikkeling	<i>De Jaren</i>
Innovatieproject	<i>Tijd zal ons leren</i>
Reprise	<i>The Nation</i>
Reprise (vlakke vloer)	<i>Sea Wall</i>
Coproductie HNTjong	<i>Trojan Wars</i>
Coproductie empowerment	<i>A Seat at the table</i>

In 2022 namen we afscheid van Theu Boermans als huisregisseur van Het Nationale Theater. Boermans trad in 2012 aan als artistiek directeur bij het Nationale Toneel en was van groot belang in het fusietraject. In 2017 droeg hij het artistiek leiderschap over aan Eric de Vroedt, waarna hij huisregisseur werd.

Emma Buysse, Fjodor Jozefzoon, Esther Scheldwacht en June Yanez traden toe tot het acteursensemble.

Grote zaal: *OustFaust*

Bij het denken over een afscheidsvoorstelling voor Theu Boermans, kwam het gesprek al snel bij de 'grote stukken' uit de klassieke theatercanon. Al twee keer eerder had Boermans de stof van Goethes *Faust* ter hand genomen, zowel de originele tekst (in Oostenrijk) als een schokkende bewerking door Gustav Ernst (Holland Festival, Graz). In voorjaar 2018 vroegen we Tom Lanoye een nieuwe versie voor Boermans te schrijven, oorspronkelijk bedoeld voor seizoen 2020-2021. Het schrijfproces verliep moeizaam en tot twee keer toe overwoog Lanoye de opdracht terug te geven. Maar corona bleek in dit geval juist een positieve 'gamechanger': het leverde meer denktijd op én een ingang in het materiaal, wat de tekst een hoge urgentie gaf.

De arts-wetenschapper Faust komt tot de pijnlijke conclusie dat jarenlang studeren geen échte kennis over het leven heeft opgeleverd en besluit alles los te laten om zich radicaal aan het leven over te geven – 'zich doodleven': dat is het motto. In de schimmige nachtclub The Boogie Witch Kitchen loopt Faust niet alleen de mysterieuze Mafisto tegen het lijf, maar ook de leergierige Strauss, de onschuldige Greta en de klassieke Helena. Tijdens een duizelingwekkende nachtelijke trip gebeuren er zaken die het daglicht niet kunnen verdragen. Zal Faust zo uiteindelijk dichter tot de zin van het leven komen?

Nog één keer pakte Boermans uit zoals alleen hij dat kan, met een spectaculair decor (Bernhard Hammer), acteurs en dansers, talloze kostuums (Mattijs van Bergen), video en licht (Arjen Klerkx / Stefan Dijkman) en muziek (George Dhauw). De voorstelling werd ontwikkeld in samenwerking met partnertheater Parkstad Limburg, waardoor de première in Heerlen plaatsvond. Geïnspireerd op het oude draaitoneel in de Koninklijke Schouwburg en de Haagse steractrice Ida Wasserman, schreef Tom Lanoye parallel aan *OustFaust* de theaterroman *De draaischijf*, die hij presenteerde op het toneel van de Koninklijke Schouwburg. De ontvangst van de productie was passend bij een compromisloos afscheid van een groot regisseur: *love it or hate it*, leek het devies.

Reacties

- ★★★★★ NRC: "*Een weldadig overdadige theateravond.*"
- ★★★ De Volkskrant: "*Vele prachtige vondsten, gegoten in klinkende taal.*"
- ★★★ De Telegraaf: "*Verpletterend gruwelijke en tegelijkertijd beeldschone eindscène.*"
- ★★ Trouw: "*Een ongeleid theaterprojectiel. Helaas mislukt. Spectaculair mislukt, dat wel.*"

Grote zaal: *Leedvermaak trilogie*

De *Leedvermaak trilogie* van Judith Herzberg was gepland voor 2020, 75 jaar na de bevrijding, maar het repetitieproces werd getroffen door de pandemie. Oorspronkelijk zouden we de voorstelling op slechts vier plekken in het land spelen, omdat Eric de Vroedt de schouwburgen in een omgekeerde opstelling wilde gebruiken: publiek op toneel en acteurs in de publieksruimte. Nu, in 2022, zag de productie alsnog het licht. Vanwege voortschrijdend inzicht, zowel op productioneel als artistiek vlak, werd besloten de voorstelling 'regulier' in grote vlakke vloerzalen te spelen. Wat gezien de omvang van de cast, crew en productionele complexiteit met twee grote changementen nog altijd een flinke uitdaging bleef. Helaas was corona ook in 2022 nog aanwezig. In verband met besmettingen in de acteursploeg werd meerdere malen een beroep gedaan op de regieassistent, die diverse rollen met tekstboek in de hand voor zijn rekening nam. Mede hierdoor werden we gedwongen de perspremière twee weken uit te stellen.

In de *Leedvermaak trilogie* (*Leedvermaak* [1982], *Rijgdraad* [1995] en *Simon* [2001]) volgen we een familie die is getekend door trauma's. Het verhaal begint in 1972 met een uitbundig bruiloftsfeest. Lea trouwt voor de derde keer, met Nico. Het eindigt vlak voor de millenniumwisseling als Simon, Lea's vader, op zijn ziekbed ligt. We volgen de familie gedurende 25 jaar. Liefdes ontstaan en relaties lopen op de klippen. Kinderen worden geboren, ouderen overlijden. Trauma's worden opgerakeld en weer diep weggestopt.

Nooit eerder werden de drie stukken van Judith Herzberg in ons land op één avond vertoond. Het derde deel van de trilogie, *Simon*, beleefde zelfs zijn Nederlandse première bij Het Nationale Theater. Regisseur Eric de Vroedt, veertien fantastische acteurs en zes livemusici van het New European Ensemble tekenden voor een indrukwekkende theateravond. Mede dankzij het Nationaal Comité 4&5 mei en het Vfonds realiseerden we rondom deze voorstelling een uitgebreid programma: een dialoog over vrijheid.

Reacties

- ★★★★★ De Volkskrant: *"Swingend trekken de acteurs en musici van de Leedvermaak-trilogie je naar de bodemloze pijn van een familie."*
- ★★★★★ NRC: *"Behalve die ijzersterke tekst, heeft De Vroedt een geweldig acteursensemble als grote troef."*
- ★★★★★ Telegraaf: *"Leedvermaak trilogie is gedetailleerd, talig en tijdloos toneel dat [...] met liefde en aandacht door de acteurs ten tonele wordt gebracht."*
- ★★★★★ Scenes: *"Regisseur Eric de Vroedt maakt er met een sterke, grote cast een prachtige avond van"*.
- Het Parool: *"In Leedvermaak trilogie weten Eric de Vroedt en zijn team heel goed te doseren en ritme op te bouwen. En dat gebrek aan theatraal vuurwerk is een verademing."*

Grote zaal: *The Nation (reprise)*

In 2017 gingen de eerste drie delen van *The Nation* in première op het Holland Festival. Hierna werd de voorstelling met drie delen aangevuld en volgde een succesvolle theatertournee. De voorstelling werd geselecteerd voor het Theaterfestival. De tekst werd bekroond met de Toneelschrijfprijs en vertaald in het Duits, Engels, Zweeds en Braziliaans en gespeeld in Frankfurt en Stockholm. Vijf jaar na de première hadden Het Nationale Theater en het Holland Festival gezamenlijk de wens om de productie opnieuw te tonen aan het publiek: want hoewel de tekst op de huid van de tijd werd geschreven, is de onderhuidse problematiek over een samenleving op drift niet minder actueel.

De elfjarige Ismaël uit de Haagse Schilderswijk is spoorloos verdwenen. Zijn verdwijning vormt de aftrap van een koortsachtige zoektocht door alle lagen van een op hol geslagen samenleving, langs politieagenten, jihadisten, ondernemers, politici, journalisten en welzijnswerkers, met ieder hun eigen belangen. *The Nation* is een zesdelige theatermarathon, geschreven als een Netflix-serie op toneel: actueel, geestig en vol zenuwslopende cliffhangers.

Grote zaal: *De eeuw van mijn moeder*

In juli 2021 ging de voorstelling *De eeuw van mijn moeder* in première. Aangezien we in die maanden vanwege coronamaatregelen slechts vijftig en later honderd toeschouwers mochten ontvangen, werd in de loop van dat jaar besloten dat we in 2022 met deze voorstelling als alliantieproductie zouden terugkeren. Een uitdaging, want de groots opgezette, vierenhalf uur durende marathon vroeg veel van

de technische ploeg. In het hele land bleek veel animo te zijn voor dit verhaal over tweede en derde generatie Nederlanders met Indische roots.

In *De eeuw van mijn moeder* volgen we Winnie, gespeeld door Esther Scheldwacht. In 1948, tijdens de politionele acties in haar geboorteland Nederlands-Indië, komt ze aan in Nederland. Winnies leven is getekend door de koloniale samenleving waarin ze werd geboren. Haar grootmoeder was nog een Njai (een inlandse vrouw met status tussen dienstbode en geliefde). Haar moeder was voor haar lijfsbehoud in de oorlogs- en wederopbouwtijd afhankelijk van mannen. Als reactie hierop streeft Winnie naar 'niet-Indisch' zijn, wat voor haar betekent: autonoom zijn, vrij zijn, zelf de regie in handen hebben. Haar volwassen leven wordt gekenmerkt door 'ontsnappingspogingen' uit situaties waarin die autonomie wordt bedreigd. Maar steeds trapt ze in een nieuwe val. Behalve een portret van een moeder, was het ook een genadeloos zelfonderzoek van de schrijver/regisseur: wat betekent het om geëngageerd te zijn in de 21e eeuw? Kun je een goed mens én een goede kunstenaar zijn?

Samen met het randprogramma *De eeuw van mijn voorouders* reisde de voorstelling langs de theaterzalen. In diezelfde periode werd bovendien de indrukwekkende en ontroerende documentaire van Ditteke Mensink, over het maakproces van de voorstelling, genomineerd voor een Gouden Kalf. Op 15 augustus regisseerde Eric de Vroedt, in het kader van de Indiëherdenking *De laatste getuigen – Nederlands-Indië* waarin hij samen met de acteurs van *De eeuw van mijn moeder* getuigenissen over de laatste levensdagen van zijn opa ten gehore bracht.

Reacties

- ★★★★★ NRC: *"Een opvallend persoonlijke toevoeging aan het oeuvre van De Vroedt."*
- ★★★★★ Volkskrant: *"Die complexe familieband en Indische familiegeschiedenis leveren hyperpersoonlijk, intiem en gelaagd drama op."*
- Theaterkrant: *"Dat is de kracht van dit postkoloniale toneeldrama, dat dwingt tot nadenken, positie kiezen. Hoe moeilijk ook."*
- ★★★★★ Scenes: *"Vlammende teksten en ingeleefd spel."*
- ★★★★★ Telegraaf: *"Een eerlijke, ge(s)laagde voorstelling, een waardig monument voor Patricia, zijn moeder."*

Vlakke vloer: De jaren

Na *Yerma* is *De jaren* de tweede voorstelling die Eline Arbo voor Het Nationale Theater maakte. In eerste instantie stond *Melancholia*, naar de film van Lars von Trier, gepland, maar Eline Arbo wilde deze titel graag 'bewaren' voor de grote zaal. In de zoektocht naar een nieuwe titel stond voor Arbo buiten kijf dat ze wederom een voorstelling wilde regisseren vanuit een expliciet feministisch perspectief.

De jaren is de Europese bestseller van de Franse schrijfster Annie Ernaux, winnaar van de Nobelprijs voor de literatuur 2022. De vijfkoppige all-female cast, bestaande uit ensemble-acteurs Mariana Aparicio, Tamar van den Dop en June Yanez, aangevuld met Hannah Hoekstra en Nettie Blanken, vertelt gezamenlijk het leven van één vrouw, tegen de achtergrond van een in hoog tempo veranderende wereld. Aan de hand van foto's, songs en nieuwsberichten vertellen ze over emancipatie, vrouw-zijn, seksualiteit, klassenverschillen en individuele kansen. Door één leven te volgen, zien we de tijd voorbijtrekken. De hyperpersoonlijke geschiedenis van een Franse vrouw wordt zo onderdeel van de collectieve herinneringen aan het naoorlogse West-Europa.

De voorstelling sloeg in als een bom. De reacties van het publiek waren zo overweldigend dat alle voorstellingen binnen korte tijd uitverkocht raakten. Ook het voorprogramma waarin zowel over het werk van Annie Ernaux werd gesproken, als over het collectieve versus het hyperpersoonlijke, was elke avond druk bezocht. Een reprise voor seizoen 2024/2025 is in onderzoek.

Reacties

- ★★★★★ Volkskrant: *“Gedurfde toneelregie doet recht aan Ernaux’ caleidoscopische meesterwerk. [...] Dankzij het fantastische spel en de muzikale performances vliegen de uren – en tegelijk de jaren – voorbij.”*
- ★★★★★ Trouw: *“‘Gewone vrouw’ Annie Ernaux vormt broodnodige aanvulling op mannelijke theatercanon.”*
- Theaterkrant: *“Arbo toont zich andermaal de beste ensembleregisseur van Nederland [...] Een van de beste voorstellingen van het jaar.”*
- Het Parool: *“Regisseur Eline Arbo en haar vijf actrices doen op een schitterende manier recht aan het boek van Nobelprijswinnaar Annie Ernaux en de levens van vrouwen in het tweede deel van de 20ste eeuw.”*
- Cultureel Persbureau: *“Gruwelijk mooi, een hoogtepunt in de Nederlandse theatergeschiedenis.”*

Grote zaal: *A seat at the table* (coproducties Black Sheep Can Fly)

In dit kunstenplan ondersteunt Het Nationale Theater de stichting Black Sheep Can Fly van Saman Amini, Nima Mohaghegh en Christine de Jager op artistiek, productioneel en zakelijk vlak. In 2022 hielp HNT bij het realiseren van een reprise van de succesvoorstelling *A seat at the table*, een pijnlijk, actueel, confronterend en ontroerend verhaal gebaseerd op eigen ervaringen met alledaags racisme en uitsluiting. Ervaringen soms zo absurd dat het lachwekkend is.

Reacties

- ★★★★★ NRC: *“De kracht van deze voorstelling zit niet alleen in de confronterende verhalen, maar ook in de beeldende details, de veelheid van overwegingen en emoties, de rauwe liedjes van Amini en het gloedvolle, uitstekende acteren.”*
- ★★★★★ Volkskrant: *“Buig of breek je, als de emmer met druppelsgewijze opmerkingen overloopt?”*

Podcast/productie *Tijd zal ons leren*

Als onderdeel van *Het Nationale Theater speelt altijd* creëerde Romana Vrede met singer-songwriter OTION de podcast *Tijd zal ons leren*. Hierin delen zij de onbekende, bijna-vergeten en verzwegen verhalen van verzetsstrijders tijdens de koloniale tijd. In een serie portretten werden de levensverhalen van diverse helden geschetst: zwart en wit, in de Caraïben, Afrika, Azië en Europa.

Het project *Tijd zal ons leren* zal in juni 2023 culmineren in een grote zaalvoorstelling in de Koninklijke Schouwburg, als in Den Haag een nieuw slavernijmonument wordt onthuld en herdacht wordt dat 150 jaar geleden de slavernij afgeschaft werd. In 2022 werden twee series podcasts met nieuwe verhalen online gezet. Te gast in deze podcasts waren onder meer: Reggie Baay, José Tojo, Nina Jurna, Raoul de Jong, Valika Smeulders, Mitchell Esajas, Raki Ap, Merleen Reichgelt en Filomena Santos.

Projecten

Naast bovengenoemde producties waren er ondanks vele restricties toch nog enkele bijzondere projecten die doorgang konden vinden:

- We zetten de jaarlijkse traditie van *De Laatste Getuigen* voort, in het kader van Theater na de Dam. Dit jaar gelukkig weer live in de Koninklijke Schouwburg. Research en script waren opnieuw van Erna van den Berg en Eric de Vroedt verzorgde de regie. Deze editie was het thema ‘Joods in de Tweede Wereldoorlog’, wat de avond verbond met de *Leedvermaak trilogie* die we eerder dat seizoen speelden. Voor het eerst maakten we ook een editie van *De Laatste Getuigen* op 15 augustus, de landelijke Indië-herdenking, waarbij Eric de Vroedt teruggreep op het materiaal dat hij had gevonden tijdens zijn research voor *De eeuw van mijn moeder*. We werkten hiervoor samen met het landelijk comité. Deze samenwerking krijgt in 2023 een vervolg.
- Onder het motto ‘Never waste a good crisis’ creëerde programmamaker Paul Slangen een reeks inspirerende avonden in de Koninklijke Schouwburg, waarin vrouwelijke experts van maatschappelijke organisaties als Urgenda en Clingendael ons een uitweg uit de crisis boden. Femke Aernouts, winnaar van het corona-schrijfstipendium, kreeg de opdracht om voor alle avonden een theatrale reflectie te schrijven.
- Rond *Leedvermaak trilogie* maakten programmamakers Laura van Zuijlen en Joni Zwart de poëzieavond *Dichter bij (Leedvermaak)*. In het decor van de voorstelling lazen dichters, acteurs en theatermakers, muzikaal begeleid door Spinvis en Saartje van Camp. Eric de Vroedt regisseerde de avond. Het werd een zodanig mooi en inspirerend programma, dat we niet alleen een tweede ‘Dichter bij’ gaan maken bij *Laagland*, maar dat we deze vorm ook meenemen in onderzoeksavonden voor een grote voorstelling in de zomer van 2025.
- In 2022 werd herdacht dat 350 jaar geleden het ‘Rampjaar’ plaatsvond, waarin “de regering radeloos, het volk radeloos en het land reddeloos” was. Het Nationale Theater ondersteunde een theatrale interventie in de publieke ruimte, op de Plaats (bij de Hofvijver), waar de gebroeders De Witt werden vermoord. Willem III, Johan de Witt en Baruch de Spinoza werden leven ingeblazen door HNT-acteurs Hein van der Heijden, Jaap Spijkers en Nick Renzo Garcia.

Prijzen en nominaties

Bram Suijker won de Louis d’Or voor zijn rol in *Trojan Wars* van HNTjong/Het Nationale Theater. Jaap Spijkers werd genomineerd voor een Gouden Kalf voor zijn rol in *Het jaar van Fortuyn*, geschreven door Nathan Vecht (die in seizoen 2022/2023 *Laagland* schrijft voor Het Nationale Theater).

De krachten die doorgaans in de Nederlandse theatersector gescheiden zijn – volwassenen- en jeugdtheater, productie en programmering – bundelt Het Nationale Theater in één sterke organisatie. Met HNTjong vertellen we de verhalen van NU en ontwikkelen we innovatieve manieren om deze verhalen NU te vertellen aan een jong publiek.

HNTjong wil zoveel mogelijk kinderen en jongeren theater laten ervaren dat impact heeft, dat over hen gaat, dat hen daadwerkelijk raakt, inspireert en uitdaagt. Juist voorstellingen die jong publiek het gevoel geven deel te zijn van een grotere, collectieve ervaring in tijden van lockdowns waarin individualisme nog belangrijker is geworden.

“A true artist’s duty is to reflect the times”, said by Nina Simone

2022 werd artistiek een succesvol jaar voor HNTjong. De prestaties in *Trojan Wars* werden gehonoreerd met verschillende belangrijke prijzen, *Supernormaal* groeide uit tot een publiekshit, *A Country Inside My Head* belandde in de top van jeugdtheater bij NRC, *Oma is een avatar* was visueel innovatief, *Queer Planet* zorgde voor massale publieksherkenning, ophef en volle zalen, en *Erik of het klein insectenboek* brak in de voorverkoop al alle records. Maar pech was er ook, *Zus van* moest vanwege ziekte helemaal worden stopgezet en *#Wijzijndestad* kende een ingewikkeld maakproces.

HNTjong heeft in 2022 (eindelijk weer voor publiek spelen!) veel hinder ondervonden van de nawerking van corona. We merkten dat in alle aspecten van het werk. Repetitieprocessen bleven kwetsbaar, regelmatig moesten er voorstellingen worden afgelast vanwege ziekte in de teams en we hadden te maken met een personeelstekort in de theaters waar we speelden. Ook waren we qua organisatie meer tijd en menskracht kwijt dan voorheen aan het in gang houden van het productieproces van een voorstelling - van repetitie tot aan het einde van een tournee.

Maar er is ook veel positiefs te melden. Het (jonge) publiek kwam massaal terug naar de podia. Ook de scholen deden enthousiast mee. Met als gevolg drukbezette, regelmatig zelfs uitverkochte, voorstellingen en een mooie landelijke zaalbezetting.

HNTjong startte 2022 met de succesvolle tournee van de jeugdvoorstelling *Oma is een Avatar* (in regie van vaste gastmaker Eva line de Boer) die we eindelijk ook weer voor scholen mochten spelen na de corona-periode. Al vielen er regelmatig voorstellingen uit vanwege ziekte.

De volgende productie was *Supernormaal* (in regie van aanstormend talent Loek de Bakker) voor kleuters met een drukbezette tournee, al vielen ook hier voorstellingen uit vanwege ziekte. Deze regisseur is onze jongste aanwinst, was eerder regieassistent bij HNTjong en zit inmiddels ook in het talentontwikkelingstraject bij het productiehuis van de Schuur in Haarlem.

Beide vlakke vloervoorstellingen zijn enthousiast ontvangen. Voor *Supernormaal* is inmiddels een reprise tournee verkocht voor seizoen 2023 / 2024.

De kleine jongerenproductie *Zus van* naar de tekst van Lot Vekemans (in regie van de jonge gastregisseur Belle van Heerikshuizen) hebben we helaas moeten stopzetten door de coronaonzekerheid en ziekte.

Naast het maken van de kleinere zaalvoorstellingen heeft HNTjong twee doorlopende beleidslijnen voor het maken van grotere producties voor de schouwburg en de middenzaal: de familievoorstelling en de young adult voorstelling.

Met *Queer Planet* maakte Noël Fischer een voorstelling over gender en queerness voor young adults met een grote all queer cast van acteurs en performers. Gebaseerd op eigen ervaringen, persoonlijk materiaal en improvisatie ontstond een bizarre kleurrijke rollercoaster gericht op herkenning en verbinding. Dit queer feestje bereikte veel en een gevarieerd publiek - van ouders met queer pubers tot queers op leeftijd - en was ook op tournee vaak uitverkocht.

De visueel spectaculaire familievoorstelling voor de grote zaal *Erik of het klein insectenboek* kon eind 2022 eindelijk (*na de ruwe corona-stop in december 2020*) in première gaan in Stadsschouwburg Utrecht, coproducent van deze voorstelling. Jibbe Willems schreef een eigen actuele versie van de klassieker van Godfried Bomans en Noël Fischer regisseerde het stuk in samenwerking met choreograaf Shailesh Bahoran (*Illusionary Rockaz Company*). Nog voor de première waren er 10.000 kaartjes verkocht.

We slaagden erin om in het hart van de zomer nog een klein aantal voorstellingen van de waanzinnig goed ontvangen productie *Trojan Wars* te spelen in eigen huis in de Koninklijke Schouwburg. Met dit groots opgezette epische drieluik zette HNTjong een nieuwe stap in haar artistieke ontwikkeling. Voor het eerst werd zo'n grote jongerenvoorstelling in Nederland succesvol geproduceerd. Onze integrale aanpak waarbij we educatie, participatie en actualiteit in het artistieke project laten samenkomen is alleen mogelijk binnen Het Nationale Theater. We hebben de menskracht om vanuit diverse disciplines aan het totaalproject te werken en kunnen daarnaast de theaters ondersteunen in het benaderen en bereiken van jongeren. HNTjong is zo in staat om in continuïteit te opereren en al van tevoren een breder draagvlak voor een voorstelling te creëren. We bereiken optimale impact door het opbouwen van nieuwe, duurzame partnerschappen met theaters en scholen. Daardoor durfden de leerkrachten door het hele land het aan om met grote groepen leerlingen vijf uur lang naar het theater te gaan voor een radicale bewerking van een klassieker.

Op het Theatergala 2022 kreeg HNTjong voor *Trojan Wars* de Gouden Krekel voor beste voorstelling, acteur Bram Suijker de Louis d'Or voor beste acteur, Peer Wittenbols de vertaalprijs en kostuumontwerper Carly Everaert de Proscenium prijs (voor haar oeuvre waarvan *Trojan Wars* de bekroning is). Ook werd Peer Wittenbols genomineerd voor de toneelschrijfprijs. Deze prijzen voelden als een bekroning en als een moment dat jeugdtheater zijn volwaardige rol op het podium claimt.

Naast jeugd- en jongerenvoorstellingen voor de grote zaal en de kleinere voorstellingen voor het vlakkevloercircuit, maakt HNTjong ook producties voor in de klas. Educatiemaker/regisseur Dimpna van Kempen maakte de voorstelling *A Country Inside My Head* speciaal voor het Johan de Witt college in Den Haag gebaseerd op interviews met nieuwkomers. Ze werkte samen met HNTjong documentairemaker Isaura Sanwirjatmo. NRC zette de voorstelling in de top 5 van beste jeugdtheater en de voorstelling speelde op Festival Jonge Harten in Groningen. Zoals bij al onze voorstellingen is de samenwerking tussen HNTjong en de afdeling Educatie & Interactie belangrijk. Dit geslaagde lokaal uitgewerkte concept is nu een voorstelling geworden waar we in de toekomst mee op tournee willen langs theaters in het land.

In 2022 werkten we ook voor het eerst samen met de collega's van Theater & Dans MAAS uit Rotterdam om een nieuwe productie voor groep 7 / 8 basisonderwijs te creëren bedoeld voor in de

klas. Een artistieke educatieve voorstelling getiteld *#WijzijndeStad*. Dit vervolg op het eerdere *#WijzijnNederland* is gemaakt door Hanna Timmers / Talla Dirkzwager / Gianni Noten. De voorstelling speelde succesvol op scholen in Den Haag en Rotterdam na een complex repetitieproces. De inhoudelijke samenwerking tussen twee theatergezelschappen over opgroeien in de stad voor jong publiek smaakt naar meer.

Label	Titel
Jeugdvoorstelling vlakke vloer	<i>Oma is een avatar</i> vanaf 8 jaar
Jeugdvoorstelling vlakke vloer	<i>Supernormaal</i> vanaf 5 jaar
Jongerenvoorstelling vlakke vloer	<i>Zus van</i> vanaf 12 jaar (vanwege corona niet doorgegaan)
Jongerenvoorstelling schouwburg	<i>Trojan Wars</i> vanaf 14 jaar (korte succesreprise voor de zomer)
Jongerenvoorstelling vlakke vloer/ grote zaal	<i>Queer Planet</i> vanaf 14 jaar
Festival Jonge Harten	<i>A Country Inside My Head</i> vanaf 12 jaar
Familievoorstelling schouwburg	<i>Erik of het klein insectenboek</i> vanaf 8 jaar
Klassenvoorstelling	<i>Wij zijn de stad</i> vanaf 10 t/m 12 jaar (samenwerking met MAAS TD)
Online aanbod	<i>Het Experiment</i> online voorstelling en educatie programma

HNTjong produceert onder artistieke leiding van regisseur Noël Fischer en zakelijke leiding van Ulrike Söbbeke en met ondersteuning van een klein specialistisch team, ingebed in de stevige organisatie van Het Nationale Theater. Vaste regisseurs zijn Casper Vandeputte en Eva Line de Boer. Daarnaast werkt er regelmatig jong regie-talent zoals Loek de Bakker en Gavin-Viano Fabri (van wie Noël Fischer eerder mentor was). Ook makers als Dimphna van Kempen en Isaura Sanwirjatmo ontwikkelen zich mede onder de vleugels van HNTjong.

Educatie is een belangrijk onderdeel bij voorstellingen van HNTjong. In nauwe samenwerking met de afdeling Educatie & Interactie bereikte HNTjong in 2022 talloze kinderen, jongeren en hun ouders met een grote diversiteit aan projecten en activiteiten bij HNTjong voorstellingen.

PRODUCTIES HNTJONG IN 2022

Oma is een avatar (8+) – vlakke vloer jeugd

Oma is een avatar is een online modern sprookje, ontstaan vanuit de twee grootste fascinaties van regisseur Eva Line de Boer: de dood en het internet. Voor deze productie interviewde ze kinderen op school. Hun verhalen en tekeningen inspireerden een visueel troostrijke voorstelling waarin alles mogelijk blijkt, omlijst door speciaal gemaakte songs van Harpo 't Hart & Willem de Bruin (*The Opposites*). Op een beweeglijk decor wordt een digitale animatiewereld geprojecteerd waar de personages in verdwalen en van alles meemaken.

Twee vriendinnen hebben allebei kort na elkaar hun oma verloren. Hun opa's gaan hier totaal anders mee om. Ze gaan op internet op zoek naar een manier om met hun verlies om te gaan. Zo komen ze in aanraking met allerlei manieren van afscheid nemen: ze ontdekken Tiktokfamous gedenkplekken en ontmoeten een Orakel vol emoji's aan wie je alles kunt vragen. Het internet is als het hiernamaals, eindeloos, waardoor je overal tegelijk kan zijn en op heel veel manieren kunt rouwen en vieren.

Het was heerlijk om weer (school)voorstellingen voor volle zalen te mogen spelen. Die live theaterervaring werd enthousiast ontvangen door scholen en docenten. De interactieve momenten in de voorstelling kregen veel respons van publiek en er was instant identificatie met de avonturen van de personages. De thematiek van rouw en verlies in deze vorm resoneerde bij het jonge publiek. Het samen delen, maakt minder alleen en laat tegelijkertijd zien dat iedereen andere manieren heeft om hiermee om te gaan.

Reacties

- ★★★★NRC: *"Zo biedt Oma is een avatar een ontroerende visie op rouwverwerking in digitale tijden, waarin de complexiteit van het thema volledig recht wordt gedaan."*
- Theaterkrant: *"De voorstelling blijft een vol uur lang sprankelend en spannend. De visuele effecten zijn oogverblindend en blijven over elkaar heen buitelen."*

Supernormaal (5+) – vlakke vloer jeugd

Wat is normaal? Is de juf die begint te dansen tijdens de les normaal? Of de stoere vader die bij elk liedje tranen met tuiten huilt? En is het eigenlijk bij jou thuis normaal? *Supernormaal* is een hartverwarmende knipoog naar iedereen die zich wel eens anders voelt. In deze wonderlijke wereld kom je erachter dat anders zijn helemaal geen straf is. Sterker nog: Het is misschien wel een superpower. Geïnspireerd op het poëzieprentenboek van Ted van Lieshout 'Wij zijn bijzonder, misschien zijn wij een wonder'.

Theatermaker Loek de Bakker maakte met zijn eerste kleutervoorstelling bij HNTjong, een grappige en ontroerende voorstelling met livemuziek van Jelle Hoekstra die je laat dansen in je stoel. Een ruimte die verandert van een klaslokaal tot een gymlokaal, met een eigenzinnige kamerplant erin, speelde een hoofdrol. Vanuit geschreven teksten en improvisaties kwam er een palet aan figuren voorbij die op zoek waren naar de meeste vrije vorm van zichzelf zijn. De schoolvoorstellingen van *Supernormaal* waren een groot succes, en leverden veel wisselwerking met de zaal op. De hier en nu beleving van de kleintjes zorgden voor veel plezier bij de spelers. Wij hebben ook bewust weer een voorstelling gemaakt voor de jongste doelgroep, waar een grote markt voor is.

Reacties

- Theaterkrant: *“Supernormaal is humoristisch en de boodschap dat aanpassingsgedrag niet altijd nodig is, spreekt tot de verbeelding.”*
- NRC: *“Door enkele simpele omkeringen tot hun uiterste consequenties door te voeren werkt Supernormaal regelmatig op de lachspieren.”*

Zus van (8+) – vlakke vloer jongeren

Ismene, zus van Antigone, vertelt hoe het is om te leven in de schaduw van een beroemde zus die alle ruimte innam. Waar haar zus durfde, bleef Ismene aan de zijlijn staan. En nu, na zoveel tijd, wil ze ons haar eigen verhaal en visie geven.

Zus van is een van de grootste theaterhits van successchrijver Lot Vekemans. Naast het epische verhaal van *Trojan Wars* en de oorlog, wilde HNTjong een thematisch verwante voorstelling maken, maar dan vanuit een vrouwelijk perspectief. In het kader van talentontwikkeling regisseerde de jonge theatermaker Belle van Heerikhuizen dit verhaal over verantwoordelijkheid en moed, na een aantal regieassistentenschappen bij HNT en HNTjong. Helaas kon de voorstelling tijdens de onzekerheden van de coronaperiode en wegens ziekte van een van de betrokkenen niet worden afgemaakt.

Trojan Wars (14+) – grote zaal jongeren / reprise

Een uitgesproken beleidslijn bij HNTjong is de jaarlijkse Coming of Age-voorstelling voor jongeren vanaf 14 jaar. We baseren ons op modern repertoire, actuele thema's en radicale bewerkingen van klassiekers. Met het vijf uur durende epos *Trojan Wars* (regie Noël Fischer) inclusief educatief festivalprogramma nam HNTjong een groot risico. Maar de uitverkochte zalen en prachtige publieks- en persreacties waren een mooie bekroning op de voorstelling die tot stilstand kwam tijdens de eerste lockdown. Ondanks dat we in een corona luwe periode konden spelen, moesten we wel een aantal uitverkochte voorstellingen annuleren vanwege coronabesmettingen in de cast. We hebben in eigen huis voor de zomer nog een korte reprise reeks gespeeld.

Uit het juryrapport van de Gouden Krekel: *“Trojan Wars is een groot theaterfeest dat genadeloos onder je huid kruipt. Tegelijkertijd laten de makers zien hoe politiek gekonkel en machtsspelletjes oorlogen kunnen ontketen. Trojan Wars is daarmee tijdloos én razend actueel.”*

Reacties

- ★★★★★ NRC: *“Noël Fischer levert met dit vijf uur durende oorlogsepos een meesterwerk af.”*
- ★★★★★ Trouw: *“Het Nationale Theater laat met Trojan Wars een absolute topprestatie zien.”*
- ★★★★★ Dagblad van het Noorden: *“Hét theaterfeest van 2021. HNTjong betovert de zaal en alles eromheen met gloednieuwe oude Grieken.”*

A Country Inside My Head (14+) – klassenvoorstelling jongeren / reprise

A Country Inside My Head vertelt de eerlijke en rauwe verhalen van meisjes en jonge vrouwen die naar Nederland zijn gekomen om een nieuw bestaan op te bouwen. Op basis van interviews zijn verhalen verzameld over je thuis voelen, opnieuw beginnen en opgroeien in een vreemde cultuur. Het resultaat is een ontroerend en intens portret van een nieuwkomer, die een film maakt voor haar zusje dat nareist naar Nederland en die ze de eenzaamheid van haar eigen zoektocht wil besparen. De voorstelling is gemaakt in 2021 door Dimphna van Kempen (regie/educatiemaker) en Isaura Sanwirjatmo

(cinematografie/documentairemaker) in samenwerking met de Johan de Witschool in Den Haag waar veel nieuwkomers heengaan. Sanne Schumacher heeft het materiaal vertaald naar een nieuwe theatertekst. Ook de ervaringen van actrice Kimberley Agyarko (zelf op haar achtste uit Ghana naar Nederland gekomen) zijn meegenomen.

Deze goede gelukte voorstelling speelde ook op het Jonge Harten Festival 2022 en willen we in seizoen 22/23 in reprise nemen. NRC zette de voorstelling in de top vijf van beste jeugdtheaterproducties.

Reacties

- Theaterkrant: *"Er zijn de laatste jaren al veel voorstellingen over integratie en biculturaliteit gemaakt, maar 'A country inside my head' van HNTJong weet zich met name door dit sterke zelfbewustzijn te onderscheiden. Ondanks de voorbeelden van mannelijke dreiging, (systemisch) racisme en de rouw om het verlies van de geboortegrond twijfel je geen moment aan de veerkracht van het hoofdpersoon. In A country inside my head, 'the kids are alright'."*

Queer Planet (14+) – grote vlakke vloer jongeren

Noël Fischer maakte de voorstelling samen met negen queer spelers/performers en specifiek voor jongeren en young adults om gender & queerness zichtbaar te maken en samen met publiek te vieren. De opzet was een theaterervaring die verbindt, die het publiek herkenning en erkenning geeft en de vele gevarieerde gezichten van queerness laat zien in alle diversiteit. Niet om queerness te problematiseren, maar juist bestaansrecht te creëren en daarmee vrijheid te veroveren en identiteit uit te dragen.

We noemden het een confetti-voorstelling over queerness, die zich afzet tegen de heersende normen en ieders hokje in twijfel trekt. Over gender en ontsnappen aan binair denken, over 'in between' zijn en in de war. Een knallende voorstelling met een all queer cast, vol power met acts, songs, performances en een live dj. De voorstelling kon rekenen op enorm veel bijval van jong en ouder publiek die zich gesterkt voelde door de kracht en kwetsbaarheid van de performers op de vloer. Het regende DM's op Instagram bij de spelers.

Dat het belangrijk is om zo'n voorstelling te maken, bleek uit de publieksreacties en de pers:

- Bezoeker: *"Mijn moeder en ik waren helemaal ontroerd en flabbergasted door het waanzinnig goede stuk dat we zagen, jullie acteerwerk en over de liefde die in de voorstelling was gestopt. En door jullie strijd om een ruimte te creëren om jezelf te kunnen zijn, zodat ook anderen zichzelf kunnen zijn."*
- Bezoeker: *"De voorstelling voelde als een warm bad, alsof we even konden leven in een wereld waar we allebei naar verlangen. Ik liep met tranen de zaal uit."*
- ★★★★★ Trouw: *"Queer planet weet op overrompelende wijze te ontroeren."*
- ★★★★★ Scenes: *"In combinatie met de vele geweldige kostuums van Carly Everaert zorgt dit voor een wervelwind van energieke sketches en songs."*

De noodzaak om de gelaagdheid van queerness onder de aandacht te brengen, bleek overduidelijk. Het onderwerp leeft enorm onder jongeren en docenten, maar kan tegelijk ook rekenen op wantrouwen, angst en onbegrip. Tijdens een klein aantal schoolvoorstellingen – met name bij scholen met een religieuze inslag – werden de acteurs uitgescholden. We hebben hier door ervaring wijs geworden een protocol op ontwikkeld, waardoor de acteurs de voorstelling stop konden zetten, maar

in de praktijk bleek dit lastig te doen als je aan het spelen bent. Ondanks het feit dat er een goede voorbereiding was geweest met workshops op scholen en dat het een kleine minderheid betrof, heeft dit een vervelende nasmaak opgeleverd. We hebben deze ervaringen scherp met elkaar geëvalueerd en hebben contact met collega-gezelschappen die dezelfde intense ervaringen hadden met dit onderwerp. We beraden ons op wat we in de toekomst kunnen doen om dit te ondervangen. Daartegenover stonden de uitverkochte vaak lyrische zalen met enorm veel wisselwerking, met extreme herkenning en empowerment van queers en met nieuwe inzichten van mensen die nog niet thuis waren in queerness.

Queer documentaire

Bij de voorstelling is een documentaire gemaakt door Isaura Sanwirjatmo die een aantal jonge mensen over hun queerness heeft geïnterviewd. Met de korte versie van deze documentaire opende de voorstelling en sommige andere beelden zijn ook gebruikt in de animaties. De maker is onderdeel van HNTjong en wordt in haar talent en ambities verder ondersteund. Tijdens het Utrechtse queer festival *What you see* is de lange versie van de documentaire in première gegaan. Online [hier](#) te zien.

#Wijzijndestad - klassenvoorstelling jeugd

HNTjong (Den Haag) & MAAS Theater en Dans (Rotterdam) sloegen voor het eerst de handen ineen in het ontwikkelen van een klassenvoorstelling voor het primair onderwijs. Het project *#Wijzijndestad* is gezamenlijk ontwikkeld vanuit de twee grote steden waar de beide gezelschappen hun basis en artistieke wortels hebben. Bij MAAS zijn de voorstellingen vaak gemaakt vanuit beweging, dans en muziek. HNTjong werkt meer met tekst en beeld en trekt vaak samen op met toneelschrijvers. Beide gezelschappen verhouden zich tot relevante actuele en maatschappelijke thema's en geven ruim baan aan nieuw, vaak jong talent met diverse roots, zo ook in dit project. Voor deze productie is uitgebreid gesproken met kinderen uit Rotterdam en Den Haag over hoe ze hun stad beleven. De voorstelling combineert spel en uitgebreide interactie en educatieve 'leermomenten' samen met de kinderen in de klas. Dit vervolg op het eerdere *#WijzijnNederland* is gemaakt door Hanna Timmers / Talla Dirkzwager / Gianni Noten. De voorstelling speelde succesvol op scholen in Den Haag en Rotterdam na een complex repetitieproces. De inhoudelijke samenwerking over opgroeien in de stad tussen twee theatergezelschappen voor jong publiek smaakt naar meer.

Tijdens de klassenvoorstelling *#Wijzijndestad* onderzoeken acteurs samen met de leerlingen wat het betekent om Rotterdammer of Hagenees te zijn? Beïnvloedt jouw woonplaats wie jij bent of zal worden? Twee tijdreizigers komen vanuit de toekomst in de klas op zoek naar antwoorden. Waar komen ze eigenlijk vandaan? In de toekomst blijken Rotterdam en Den Haag gefuseerd tot één nieuwe stad: Den Dam omringd door water. Een geweldige, grote stad waar alles en iedereen steeds meer op elkaar is gaan lijken. Wat helder is, maar ook erg saai. De tijdreizigers komen antwoorden halen om het leven in Den Dam kleurrijker te maken.

Leerkracht van de A.M.G Schmidtschool: *"Ik vond het echt superleuk en de kinderen ook! De kinderen waren constant betrokken en de acteurs speelden het heel goed en leuk met de kinderen mee."*

Erik of het klein insectenboek (8+) – grote zaal familievoorstelling

Regisseur Noël Fischer en tekstschrijver Jibbe Willems werkten na verschillende succesvoorstellingen met veel plezier opnieuw samen en actualiseerden de klassieker van Godfried Bomans met speciale focus op klimaatverandering en milieuproblematiek. Deze groots opgezette visuele voorstelling vol muziek, dans en een geweldige cast belooft 2020 een *must see* voor de hele familie te worden. Helaas moest de voorstelling door corona twee jaar worden uitgesteld. Kerst 2022 kon deze coproductie met Schouwburg Utrecht en choreograaf Shailesh Bahoran van IRC eindelijk in première gaan, met een deels nieuwe cast van acteurs en dansers. Na een speelperiode in Utrecht gaat deze voorstelling in 2023 op tournee in Nederland.

Erik is een fantasierijk jongetje dat gefascineerd is door insecten. Als hij plotseling krimpt tot het formaat van een vlieg komt Erik terecht in het stadspark. Hij beleeft bizarre avonturen tussen grassprietten die hoger zijn dan huizen. In deze wonderlijke wereld lijken de insecten verdacht veel op mensen. Erik ontmoet pinnige wespen, een zorgeloze eendagsvlieg, een activistisch lieveheersbeestje, raakt verstrikt in een spinnenweb, wordt gered door een kakkerlak en slaapt in het pension voor beestjes op de vlucht. Gaandeweg ontdekt Erik dat de insecten grote moeite hebben met overleven. Overal ligt afval en mensen spuiten gif. Kan Erik zichzelf en de insecten redden?

In de Schouwburg Utrecht was tijdens de kerstperiode een groots opgezet randprogramma met mensgrote installaties in de foyers. Georganiseerd door onze afdeling Educatie & Interactie rondom een vijftal insecten en hun leefomgeving. Ook gaven we elke toeschouwer een insectenboekje, waarvoor is samengewerkt met Naturalis uit Leiden. De voorstelling had een zaalbezetting van 80% in december in Utrecht; een prestatie waar we enorm trots op zijn! De vooruitzichten qua publieksbelangstelling voor de tournee zijn veelbelovend.

Reacties

- De Volkskrant: *“‘Erik of het klein insectenboek’ is door zijn fenomenale vormgeving een genot om naar te kijken.”*
- Theaterkrant: *“Blikvangers zijn de eclectische kostuums van Sacha Zwiers, waarmee ze de acteurs tot kruipen, rollen of krioelen dwingt.”*
- NRC: *“De geweldige cast wel de ruimte geeft om van iedere scène een feestje te maken.”*
- I♥theater: *“Erik of het klein insectenboek is echt een beleving en ga vooral kijken naar deze prachtige voorstelling.”*
- Trouw: *“Wonderschoon is hoe Catharina Scholten in de video’s op het immense achterdoek sappig wuivend gras langzaam laat verpieteren tot een dystopisch landschap van grijze flats en drollenveldjes.”*

PROGRAMMERING

Het Nationale Theater programmeert voor de diverse stad die Den Haag is. Altijd is artistieke kwaliteit de basis en het bereiken van een zo groot mogelijk publiek de doelstelling. De kern van onze programmering bestaat uit toneel, muziektheater, mime, opera, jeugdtheater en het gesproken woord. Programmering is meer dan de vraag “wat, waar, wanneer?”. Programmeren is luisteren naar het publiek, kijken naar de wereld en daarop inspelen met het beste aanbod dat voor handen is. Goede programmering bemiddelt tussen podiumkunstenaren, podiumkunst en publiek. Het zorgt voor een dialoog tussen kunstenaars, hun kunstwerken en de maatschappij. En het zorgt dat ze zich alle drie kunnen ontwikkelen. Als Het Nationale Theater hebben wij daarom een grote verantwoordelijkheid: we geven podiumkunstenaren de kans om zichzelf te ontplooiën en willen samen met hen een getalenteerd publiek creëren, dat zich verbreedt en vernieuwt.

Onze uitgangspunten bij de programmering:

- Het best beschikbare aanbod is te zien op de best mogelijke plek.
- We programmeren BIS-instellingen, FPK-gesubsidieerde groepen en kwalitatief aanbod van vrije producenten.
- We programmeren zowel conventioneel als vernieuwend, zowel complex als toegankelijk aanbod.
- De programmering, de eigen producties en speciale programma's worden waar mogelijk inhoudelijk verbonden door thematische lijnen en context-programmering.
- De programmering doet recht aan de diverse samenleving. Het richt zich op jong en oud, arm en rijk, praktisch en theoretisch opgeleid, met diverse culturele achtergronden.
- Extra ruimte krijgen makers en gezelschappen die een verbinding hebben met Den Haag of typisch Haagse verhalen vertellen.
- Binnen de gehele programmering wordt ruimte gegeven aan talentontwikkeling.

De keten van zalen

Het Nationale Theater beschikt over de hele keten aan zalen: van Zaal 3 tot de lijst van de Koninklijke Schouwburg. Daarmee zijn wij dé sterke en herkenbare aanbieder van kwaliteitstoneel in Den Haag: er is sprake van een heldere lijn voor de stad en voor het land. Het Nationale Theater toont nagenoeg al het gesubsidieerde toneelaanbod op de podia waarvoor dat gemaakt is. Alhoewel wij onze zalen nadrukkelijk als geheel bezien en dus vanuit een integrale visie programmeren, zijn er daarbij per locatie accentverschillen, die logischerwijs voortkomen uit het karakter van de gebouwen zelf en de positionering, het formaat van de podia en het aantal beschikbare stoelen.

Het vanuit één visie kunnen programmeren van de hele keten aan zalen, geeft ons de mogelijkheid makers en publiek met elkaar mee te laten groeien, of een avontuur met makers aan te gaan. Bekende makers voor de vlakke vloer waren voor het eerst op ons lijsttoneel te bewonderen. Anderen kozen juist voor de intimiteit en hedendaagse uitstraling van Zaal 3. Het is bijzonder om dergelijke kansen voor makers en publiek te kunnen benutten, dankzij een integrale visie op de programmering van een gehele keten aan zalen.

- In de Koninklijke Schouwburg (capaciteit 675) bieden wij naast het beste toneelaanbod voor de grote zaal ook een podium aan kwaliteitsaanbod voor een breed publiek uit andere genres,

zoals cabaret, opera en theatercolleges. Met Stadsschouwburg Amsterdam is de Koninklijke Schouwburg een van de twee Nederlandse schouwburgen waar de meeste toneelvoorstellingen per seizoen te zien zijn.

- In Theater aan het Spui (capaciteit zaal 1 350, zaal 2 160) programmeert Het Nationale Theater de meest belangwekkende theatervoorstellingen die voor de vlakke vloer geproduceerd worden. Kwaliteit staat daarbij voorop. Wij tonen in onze programmering de diversiteit van het vlakke vloercircuit en hebben dus aandacht voor teksttoneel, moderne dans, muziektheater, mime, performance en jeugdtheater.
- In Zaal 3 (capaciteit 80) krijgt het jongste podiumkunsttalent de kans zich voor te stellen aan het Haagse publiek. Andersom leert dat publiek de grote namen van morgen kennen. We werken in Zaal 3 samen met alle Nederlandse toneelscholen en de KABK en tonen werk van studenten, afgestudeerden en makers tot vijf jaar na het afronden van hun opleiding; dwars door alle disciplines heen. Eigen programma's zijn o.a. *Over Boeken* en *de Poeziebar*.
- In Het Paradijs (capaciteit 60) programmeren wij voor de allerkleinsten (2+). Daarnaast bieden we er met Studio Paradijs ruimte aan initiatieven van ons ensemble en tonen wij er kleinschalig, vaak lokaal aanbod met een literaire inslag.
- De zalen van De Studio's worden primair ingezet als werkplaats voor de totstandkoming van de eigen producties (repetities, montage, etc.) en incidenteel als locatie voor externe bespeling.

Sommige vieringen of herdenkingen vinden in meerdere of alle zalen van Het Nationale Theater plaats, zoals Theater Na de Dam op 4 mei. Ook Festivals De Betovering, Rewire en Crossing Border trekken we breder en programmeren we in meer zalen. *De Poeziebar* vindt maandelijks plaats in Zaal 3; de XL-versie gaat eens per jaar naar de Koninklijke Schouwburg.

De grote zaal (Koninklijke Schouwburg)

Door de coronamaatregelen waren de theaters in het begin van 2022 dicht. Op 19 januari vond er een protestactie plaats waarbij de Nederlandse theaters de deuren openden. Ook Het Nationale Theater deed mee en maakte het programma *Open HNT*, waarin de nieuwe voorstellingen van 2023 werden gepresenteerd. Op 12 maart 'vierden' we dat we twee jaar eerder voor het eerst dicht moesten vanwege corona, in 2021 op die dag ook gesloten waren en dat we op 12 maart 2022 dan toch eindelijk open mochten zijn. De voorstelling *Sea Wall*, één van de parels van het HNT Speelt Altijd-aanbod, werd op die dag geprogrammeerd. Acteur Emmanuel Ohene Boafo won er een Louis d'Or voor, de belangrijkste toneelprijs van Nederland.

We programmeerden in de Koninklijke Schouwburg in 2022 een divers kwaliteitsaanbod; naast het gesubsidieerde aanbod waren ook de beste voorstellingen, die in het vrije circuit worden geproduceerd, te zien. We presenteerden Nineties Productions, Naomi Vellisariou, Alida Dors, Opera2Day, Wunderbaum en Club Guy & Roni. Onder meer de voorstellingen *Lichter dan ik* van Bo Tarenskeen, Wendes *Wildernis* en de *Geopolitieke Eindejaarsshow* van Haagsch College trokken volle zalen en voor het eerst vond de finale van Festival Cameretten in de Koninklijke Schouwburg plaats. Cabaret en comedy in de schouwburg bleek een hit met programma's van o.a. Daniël Arends, Patrick Laureij, Jawad Es Soufi, Karel de Rooij, Micha Wertheim en Lenette van Dongen. Claudia de Breij speelde vier keer haar *Oudejaarsconference*. *De Alles Komt Goed Zondagmiddagshow* van Peter Heerschop, het programma dat jarenlang in Theater aan het Spui stond, beleefde haar laatste editie op het podium van de grote zaal.

In juli 2022 kwam een einde aan het tijdperk Harrie Jekkers in de Koninklijke Schouwburg met de laatste voorstellingen van zijn succesprogramma *Achter De Duinen*. Het programma speelde door de jaren heen in totaal 68 keer en trok 40.000 bezoekers. In november werd het pleintje voor de schouwburg omgedoopt tot het Harrie Jekkersplein.

Hoogtepunten in het programma van de Koninklijke Schouwburg in 2022 waren het optreden van PJ Harvey (Crossing Borderfestival) en de voorstelling 8:Metamorphosis van Nicole Beutler Projects, die speciaal voor Het Nationale Theater werd hernomen en maar liefst zes keer tussen Kerst en Oud & Nieuw speelde. De vieringen, zoals Keti Koti, Dag van de Marrons en Amazigh Nieuwjaar, zijn belangrijke speerpunten in het programma van Het Nationale Theater. Tijdens het Gnawa Festival maakte zangeres Najat Aâtabou grote indruk.

Op 20 november beleefden we een historisch moment: Burgemeester Jan van Zanen bood excuses aan voor het slavernijverleden van de stad. Die dag werd het onderzoek *Het koloniale en slavernijverleden van Hofstad Den Haag* gepresenteerd. Rond de presentatie was er een indrukwekkend programma met voordrachten en muziek.

De vlakke vloer (Theater aan het Spui)

Tijdens de gesloten start in 2022 werd er in Theater aan het Spui volop gerepeteerd en gemonteerd. Al snel konden we open voor publiek op 1,5 meter en hadden we de Afro Surinam Gnawa meeting. Een kaseko-concert van Fra Fra Sound en Mehdi Nassouli in het kader van het Haagse Gnawa festival. Hierna volgden twee dagen 'volle bak' bij de klimaatvoorstelling *Antropoceen* de musical van Club Gewalt. In aanwezigheid van een tolk Nederlandse gebarentaal konden we deze voorstelling ook toegankelijk maken voor een groep van zes dove- en slechthorende bezoekers.

Langzaam maar zeker konden we steeds meer ontmoetingen faciliteren tussen makers en publiek met als eerste echte hoogtepunt van het nieuwe jaar de voorstelling *Edward II - The Gay King* van Theater Oostpool/ Char Li Chung. Fjodor Jozefzoon maakte indruk in de titelrol in een uitverkochte Zaal 2. Later in 2022 verwelkomden we hem als nieuw ensemblelid. Niet veel later in maart barstte Theater aan het Spui pas echt uit haar voegen bij de speelbeurten van de marathonvoorstelling *Leedvermaak*.

In het voorjaar en najaar toonden we werk van makers die zich inmiddels tot de vaste bespelers van Theater aan het Spui mogen rekenen. Denk hierbij aan Saman Amini, Loek de Bakker, Nastaran Razawi Khorasani en Nita Kersten. Ook de Haagse festivalpartners wisten vanaf het voorjaar het theater weer goed te gebruiken. Rewire was groter dan ooit en er heerste een heerlijke festivalsfeer op en om het Spuiplein doordat buurman Amare nu ook festivallocatie was. BorderKitchen had twee zeer succesvolle najaarsedities met Warsan Shire en Orhan Pamuk.

De enorme publieksopkomst van de eigen producties bij *Queer Planet* en *De Jaren* leek besmettelijk, want we hadden in het najaar van 2022 een ongekend groot aantal volle zalen. Bij Char Li Chungs *De Bananengeneratie* bezocht een heel grote jonge Aziatische community de voorstelling. Echt een historisch moment voor een theater dat geografisch in het Haagse Chinatown ligt, maar de gemeenschap nog niet vaak weet te verwelkomen.

Het enorme succes werd in het najaar overschaduwd door de arbeidskrapte op de afdeling techniek waardoor we veel titels hebben moeten annuleren. Pijnlijk en opnieuw een tegenslag na de vele annuleringen van de afgelopen jaren. Vooral voor de makers die hierdoor opnieuw niet hun werk konden tonen aan het Haagse publiek en wiens ontwikkeling we niet konden faciliteren.

Eén van de hoogtepunten van 2022 was de locatievoorstelling *Spuug van God* bij de idyllische strandtent Het Puntje. Bij zonsopkomst en zonsondergang ontvingen we daar heel veel nieuw publiek bij de solo van Willem de Bruin. Een geslaagde samenwerking die we zeker in de zomer van 2023 gaan voortzetten.

Jeugdtheater

Volle zalen en uitgevallen voorstellingen staan centraal voor dit jeugdtheaterjaar. Het publiek weet de weg terug te vinden naar de geprogrammeerde jeugd- en jongerenvoorstellingen en blijft op zoek naar artistiek kwalitatieve voorstellingen, ook in een tijd van onzekerheid. De schoolvoorstellingen hadden het dit seizoen erg moeilijk met veel voorstellingen die niet door konden gaan vanwege ziekte bij de gezelschappen.

In dit volle theaterjaar was weer te zien hoe het jeugdtheater zichzelf blijft pushen om innovatief te zijn en daarmee ook publiek voor zich wint. In Het Paradijs, de kleinste zaal van Het Nationale Theater, presenteerden we door het jaar heen een reeks peutervoorstellingen, vaak op zondagochtend. De voorstelling *Bully Bully* van Maas Theater & Dans was onder meer een hit met een uitverkochte zaal.

In de twee jeugdtheaterfestivals (Lentekriebels en De Betovering) presenteerden we bijzondere voorstellingen en installaties. Zo stond *De Baron van Munchausen* van Theater Sonnevand en DIEHELEDING twee keer uitverkocht in Theater aan het Spui, was *De Tussentijdscapsule* van Schippers&vanGucht vier dagen te zien en speelde Theater Artemis voor een bomvolle Koninklijke Schouwburg met *Een leuk avondje uit*. Kwalitatief jeugdtheater dat vol zat met Haags en landelijk publiek! Naast de gerenommeerde gezelschappen zoals NNT & Club Guy&Roni die met hun *Zinderella* vier keer te zien waren in de Koninklijke Schouwburg kregen jonge theatermakers ook de kans om de eerste stappen te zetten binnen het jeugdtheaterlandschap. Juist de combinatie van jonge en oudere makers en Nederlands en Vlaams aanbod zorgt voor een breed aanbod en een grote diversiteit voor het publiek. De feministische komedie *Gratis Chips*, die voor het eerst in Nederland te zien was, is daarvan een goed voorbeeld.

Naast al dit aanbod was er genoeg te zien voor jong volwassenen, zo stonden ze op de stoelen bij *Queer Planet*, dansten ze na bij *Controle*, zaten ademloos te kijken naar *Hold your Horses* en aten ze een patatje-oorlog bij de korte reprise van *Trojan Wars*. HNTdemotor, de club jongeren van Het Nationale Theater, organiseerde meerdere event die bij de voorstellingen aansloten, zoals *Adopteer een voorstelling* en *Club City*.

Zaal 3

In de periode van de lockdown gaven wij Seppe Salomé de kans om zijn afstudeerwerk te repeteren en monteren in Zaal 3. Seppe studeerde in 2022 af aan de regieopleiding van de Toneelacademie Maastricht en praktijkonderwijs mocht in de lockdowns gewoon plaatsvinden. Hij toonde zijn werk in besloten setting, aan medestudenten en docenten.

Vanaf februari 2022 is de programmering van Zaal 3 hervat en stond als eerste een maandelijks programma van de Haagse Poezieboys op het programma: *de Poeziebar*, waarin jonge dichters de kans krijgen om voor te dragen uit eigen werk. De Poezieboys monteerden in februari ook hun voorstelling *Yy* over de Russische absurdisten in Zaal 3, waarna eveneens de première plaatsvond. Zij namen dit jaar ook een bijzondere Theater Na de Dam voor hun rekening, die plaatsvond na een herdenking met de buurtgenoten in de buurt. Ditmaal vond die plaats in de Reinkenstraat, waar uit één huis zeker 22 Joodse onderduikers zijn gedeporteerd.

Met het heropenen van Zaal 3 konden wij ook weer de Buurtgenoten-series hervatten. Deze serie is voor mensen uit de buurt van Zaal 3, die maandelijks met elkaar eten en aansluitend een voorstelling bezoeken. Het samen eten is voor veel alleengaanden alleen al een reden om te komen, de voorstellingen zijn vaak een *conversation piece*. En passant krijgen sommige buurtbewoners al bijna 10 jaar de beste voorstellingen van jonge makers uit Nederland te zien en volgen hun carrières inmiddels ook in andere zalen.

Een andere vaste waarde die weer tot bloei kwam in 2022 was STET. De voorstellingen van STET stonden traditiegetrouw in Zaal 3, en met het aantreden van een nieuwe directeur kwam ook in het programma een nieuwe signatuur, die goed bij Zaal 3 past.

Ook in 2022 werkten wij in Zaal 3 met alle toneelopleidingen van Nederland. In februari had de afdeling ArtScience van de KABK een werkweek waarin zij met een groep studenten time based sculpturen ontwikkelden en toonden. Met de HKU uit Utrecht planden we een reeks presentatiemomenten in van werk van afstudeerders. Uiteindelijk hebben er van de HKU zes voorstellingen plaatsgevonden. De AHK uit Amsterdam kwam met maar liefst twee werkperiodes naar Zaal 3: een muziekproject met zes studenten in april en een videoproject met twaalf studenten in juni. In oktober haalden wij als enige theater in Nederland het gehele afstudeerfestival *Gemaakt* van de Toneelacademie Maastricht in huis. Er waren maar liefst dertien voorstellingen van afstudeerders te zien in één week. De Toneelacademie Maastricht sloot in november af met een projectweek van hun tweede jaar Performance.

We gaven ook de ruimte aan montages en premières van groepen jonge makers. Zoals eerder genoemd de voorstelling van Seppe Salomé en de Poezieboys, maar ook *Blond* en *Cynisch*. In september openden wij het seizoen feestelijk met een poëziefestival in de eerste week van september. Hier toonden wij in samenwerking met het Explore the North-festival uit Leeuwarden werk van Chagall, Poetic Resistance (o.a. Martin Rombouts, Dean Bowen), Tuut Tuut Kwantumschuim van Joost Oomen en De Poezieboys.

Met de makers van de beeldende kunst-Instagrampagina *Curriculum Veto* ontwikkelden wij een performance die in maart en september te zien was. Deze performance ging in op het kunstenaars CV en hoe deze tot stand komt onder de huidige marktomstandigheden en Fair Practice. Samen met The Grey Space in The Middle ontwikkelden wij de performance *The Zone* van Marijn Brussaard. Deze performance was eerst in The Grey Space te zien en later in het seizoen in Zaal 3 om een zo breed mogelijk publiek te bereiken voor zijn werk.

Zaal 3 op De Parade

Dit jaar toonden wij voor het eerst sinds 2019 weer een werk op De Parade van een jonge maker, ontwikkeld in Zaal 3. Niet in onze eigen Zaal 4, maar in een tent van De Parade deze keer. In de zomer van 2022 was het de beurt aan regisseur Koen Verheijden, die samen met Coen Bril en Mees Vervuurt de voorstelling *Eromenos* maakte. De muzikale performance *Eromenos* vertelt het verhaal van een jongen die gefascineerd raakt door Antinous; de jonge, mannelijke geliefde van keizer Hadrianus die na zijn dood in 130 na Chr. tot God werd verklaard en tot op de dag van vandaag vereerd wordt. Antinous is de gaygod. De jongeman kan echter niet ontvluchten aan de rauwe realiteit. Hij leeft immers nu, in 2022, in een wereld waar homoseksualiteit lang niet altijd normaal is. De voorstelling riep met name bij de jongste generatie queer bezoekers heftige emoties op en zij voelden zich eindelijk gezien.

Reacties

- Theaterkrant: *“Eromenos is een gedurfde, kwetsbare voorstelling, waarbij Verheijden met stijlvolle, beeldende theatertaal voluit kiest voor verstillen, en klein, gelaagd spel. De volgepakte Paradetent is vanaf seconde één helemaal mee. Als Bril en Vervuurt stilvallen, lijkt zelfs het doordeinende lawaai van het festivalterrein aan de andere kant van het tentdoek te verstommen.”*
- ★★★★★ De Volkskrant: *“Naast Bril is muzikant Mees Vervuurt van onschatbare waarde. Samen hebben zij even sfeervol als breekbaar muziektheater gemaakt, dat al het vrolijk zomerruim op De Parade even doet verstommen.”*

EDUCATIE EN INTERACTIE

Educatie en Interactie

Het jaarverslag 2021 sloten we af met de volgende alinea:

“We deden, ondanks alles, veel. Maar wat hebben we toch ook veel niet gedaan. En dat juist in een tijd waarin, zéker jongeren, het nodig hebben om zich te verhouden tot hun leeftijdsgenoten, de wereld te onderzoeken, grenzen te verkennen en maatschappelijke onderwerpen te bevragen. Juist de kunsten, juist theater biedt hen die plaats om dat te doen. We hopen in 2022 weer die plaats te mogen zijn: voor hen en voor al onze andere bezoekers!”

Na de maand januari, waarin onze deuren nog gesloten waren, mochten we vanaf februari weer leerlingen ontvangen bij onze (school-)voorstellingen van *Erik of het klein insectenboek*, *Supernormaal*, *#Wijzijndestad*, *Oma is een avatar* en een brede programmering aan voorstellingen van andere gezelschappen. We gingen met jongeren de vloer op tijdens workshops bij *Queer Planet*, reprises van *A Country Inside My Head* en *Trojan Wars*. We zetten hoofden aan van studenten van Artez Hogeschool voor de kunsten, diverse PABO's en werkten met studenten van mbo Mondriaan / DAPA en het Nova College in aanloop naar *Coriolanus*. Met leerlingen en docenten van het Johan de Witt College, de school waar we iedere dag van de week lesgeven, maakten we een voorstelling die gespeeld werd voor alle andere leerlingen: 100 verhalen over 100 jaar Scholengroep Johan de Witt.

Na de podcast-serie *‘vrouwen van HNT’* startten we in het seizoen '22-'23 met de podcastserie *‘Ik een beetje meer dan jij’*: de eerste afleveringen over sociale ongelijkheid bij *De Jaren* en *A Country Inside My Head*.

Bijzonder dit jaar waren de uitgebreide contextprogramma's bij *Leedvermaak* en *De eeuw van mijn moeder*. In 2020 zou *Leedvermaak*, in het jaar dat we 75 jaar vrijheid vierden, in première gaan. Het programma over vrijheid en onvrijheid en wat er onbesproken blijft in families voerden we in 2022 alsnog uit. We lazen het script met grote groepen mensen, gevolgd door een voorstellingsbezoek, er was een poëzieavond in het decor van de voorstelling, jongeren gingen het gesprek aan met bezoekers van de voorstelling in een installatie in de foyers en een andere groep jongeren onderzocht het DNA van hun familie door de verschillende generaties heen. Het leverde een mooie en intensieve ontmoetingen op.

Tijdens het project *De eeuw van mijn voorouders* deden 20 jongvolwassenen met roots in Indonesië onderzoek naar hun roots onder begeleiding van StichtingVerhalenOverLeven (Tracing your roots). Gedurende een halfjaar doken zij in hun familiegeschiedenis, onderzochten onbekende en bekende verhalen en formuleerden vragen en antwoorden over hoe deze geschiedenis invloed heeft op hun verleden, heden en toekomst. Dit resulteerde in vier podcast. Tijdens de tour van *De eeuw van mijn moeder* was steeds een van de deelnemers in de foyer aanwezig om de bezoekers de podcast te laten horen en met hen in gesprek te gaan. Onder genot van een stukje spekkook.

HNTdeMotor programmeerde in 2022 eerst op afstand: ze leverden een theatrale ervaring in een doosje af bij stadgenoten toen onze huizen nog dicht waren: *HNTdeMotor op je stoep*. Ze organiseerden twee keer 'adopteer een voorstelling': bij *Leedvermaak* en *Queer Planet*. Ze namen een groep jongeren mee in het maakproces van een voorstelling en organiseerden ontmoetingen met de acteurs & regisseurs in Restaurant Le Moteur. In april mochten ze weer los, ze organiseerden Club City:

het eindfeest bij *Wij, de stad*. Een feest waar gevierd werd dat ze weer met elkaar mochten zijn, zonder afstand, zonder beperkingen.

Voorafgaand aan Club City werd er door 100 Haagse jongeren nagedacht, gebouwd en geschreven over Den Haag in 2050 tijdens *Wij, de stad*. Samen met experts van de Gemeente Den Haag, een tekstschrijver en een theaterdocent maakten zij een blauwdruk van verhalen voor de stad in 2050. Een plattegrond van de toekomst van hún Den Haag. De opbrengst van dit onderzoek diende als input voor de omgevingsvisie 2050 van de Gemeente Den Haag.

En er was meer waar jongeren zich lieten horen: op de Dag van de Kinderrechten lieten leerlingen van Haagse basisscholen op het podium van de Schouwburg zien en horen waar zij recht op hebben terwijl op Prinsjesdag *de Kindertroonrede* werd uitgesproken in Theater aan het Spui. Leerlingen van tien basisscholen uit het land dachten na over wat zij vinden van de wereld waarin zij nu leven en wat er moet veranderen. Deze troonrede werd aangeboden aan minister Kaag.

Op 20 november werd het onderzoek naar het koloniale en slavernijverleden van Den Haag gepresenteerd in de Koninklijke Schouwburg. De jongeren, die in aanloop naar Ketikoti twee performances maakten op basis van hun eigen verhalen en ervaringen, sloten deze middag af met een van deze performances.

4 mei 2022 begonnen ze bij het bankje. Acht jongeren die vanaf dat moment Ellis & Bernie achterna reisden. Twee Haagse jongeren die tijdens de tweede wereldoorlog verliefd waren en elkaar kwijtraakten. Het bankje was de plek waar Ellis & Bernie elkaar terug zouden vinden na de oorlog. De reis bracht hen naar Utrecht, Bennekom, Berlijn en Auschwitz. De voorstelling naar aanleiding van deze reis zal tijdens Theater Na de Dam 2023 door deze jongeren gespeeld worden.

2022. Een jaar waarin jongeren zich druk maakten om alles wat er aan de hand is in de wereld. Waarin ze onderzoek deden naar ons gezamenlijk verleden, naar belangrijke momenten uit de geschiedenis. Waarin jong met oud in gesprek ging. Waarin waardevolle ontmoetingen plaatsvonden in foyers, tijdens workshops, in theaterzalen. Familiegeschiedenissen uitgeplozen werden. Inleidingen en nagesprekken stof tot nadenken gaven. 2022 een jaar waarin we met elkaar ook weer moesten wennen aan hoe we ons in theaterzalen tot elkaar en de wereld kunnen en willen verhouden.

HNTonbeperkt

HNTonbeperkt heeft in 2022 grote stappen gemaakt in de toegankelijkheid van onze programmering, structurele aanpassingen voor toegankelijk ontvangst en het creëren van bewustwording en kennisdeling binnen en buiten de sector.

Na een sterk door corona beïnvloed 2021 was het belangrijk om ons zorgvuldig opgebouwde publiek weer opnieuw te activeren. De *Alles komt goed zondagmiddagshow* van Peter Heerschop maakten we voor doof publiek toegankelijk en dat was meteen een groot succes. Het Nederlands Gebarenkoor was onderdeel van het programma. Het Gebarenkoor telt ongeveer twintig deelnemers en wist het publiek goed mee te krijgen. De show werd met gebarentolken en schrijftolken toegankelijk gemaakt. Heerschop en de andere talkshowgasten besteedden veel aandacht aan hun aanwezigheid. Het resultaat was een inclusieve, gezellige middag. Het zorgde voor een belangrijke groei in vertrouwen en enthousiasme bij de dove doelgroep en bij bewustwording bij vaste bezoekers van Theater aan het

Spui. De middag klinkt nog steeds door: we hebben meer contact met dove bezoekers en ons netwerk aan gebarentolken is groter dan ooit.

Een ander hoogtepunt in de programmering van HNTonbeperkt was *het Sinterklaasfeest* met de leerlingen van Tyltylcentrum de Witte Vogel. Al enkele jaren komt de school voor kinderen met een meervoudige beperking met veel plezier Sinterklaas vieren in Theater aan het Spui. Ieder jaar kunnen we met meer ervaring inspelen op de doelgroep, waardoor we dit jaar meer kinderen konden ontvangen dan eerdere jaren. De middag was een groot succes met liedjes, spelletjes die goed aansloten bij de doelgroep en als hoogtepunt een ontmoeting met Sinterklaas en Dieuwertje Blok.

Naast een toegankelijke programmering heeft HNTonbeperkt gezorgd voor een aantal structurele aanpassingen die theaterbezoek toegankelijker kunnen maken. Voor mensen met een hoge prikkelgevoeligheid hebben we de Nassaufoyer in de Koninklijke Schouwburg ingericht als rustruimte. Bezoekers kunnen hier voor, na en tijdens de voorstelling gebruik van maken als ze behoefte hebben aan een prikkelarm moment. Vanaf de ruimte loop je gemakkelijk en zonder de voorstelling te verstoren naar de zitplaatsen aan de zijkant van het eerste balkon, die gereserveerd zijn voor bezoekers met een prikkelgevoeligheid. In de rustruimte zijn koptelefoons en oogmaskers aanwezig die toeschouwers ook de zaal in mee mogen nemen. De Koninklijke Schouwburg is het eerste Nederlandse theater met een permanent beschikbare rustruimte.

De rustruimte is altijd beschikbaar voor bezoekers die hier behoefte aan hebben. We vierden de officiële opening tijdens *De eeuw van mijn moeder*. Er was veel media-aandacht voor dit moment waardoor we op nationaal niveau meer bewustwording konden creëren.

Eén van de bezoekers die tijdens *De eeuw van mijn moeder* gebruik maakte van de rustruimte, schreef ons achteraf:

“Gewoon super dat dit kan. Zelfs bij zo’n lange voorstelling die ik anders niet had kunnen zien. [...] Het was supergoed verzorgd allemaal. Ik kom zeker terug.”

De rustruimte is niet de enige structurele verandering die het haalbaarder moet maken voor prikkelgevoelige bezoekers om naar onze theaters te komen. Voor bezoekers met lage prikkeltolerantie maakten we voorbereidingsdocumenten van al onze zalen. Met deze voorbereidingsdocumenten informeren we bezoekers van tevoren over hoe hun theaterbezoek eruit zal zien. Dit kan voor mensen met hoge prikkelgevoeligheid veel onrust wegnemen en een theaterbezoek mogelijk maken. Daarnaast bieden we ook een voorbij-de-rijverklaring aan, die ervoor zorgt dat mensen die dit nodig hebben niet lang in de rij hoeven te staan bij hun theaterbezoek.

In de restyling van de Koninklijke Schouwburg zijn er ook structurele aanpassingen gedaan om het gebouw toegankelijker te maken voor mensen in een rolstoel. Zo is er nu een verlaagde balie bij de servicebalie en een verlaagde bar in de Sol LeWitt-foyer.

Daarnaast deelden we in 2022 op verschillende plekken onze kennis op het gebied van toegankelijkheid, op nationaal en internationaal niveau. Onze marketeers spraken op het Ticketing Professionals Congress in Birmingham over digitale toegankelijkheid en de manier waarop onze website voor iedereen te gebruiken is. Presentaties en lezingen gaven we onder andere voor The British Council, het LKCA en de belangenvereniging Voorall over sociale toegankelijkheid, bejegening en je welkom voelen. Collega-theaters kregen via het kennisinstituut Cultuurmarketing een cursus van

HNTonbeperkt over toegankelijkheid en het bereiken van publiek. Het wordt zeer gewaardeerd dat Het Nationale Theater de opgebouwde kennis deelt.

Vlak voor het einde van het jaar kwam wethouder Anne Mulder langs in de Koninklijke Schouwburg om daar de vlag te hijsen voor de Internationale Dag voor Mensen met een Beperking. Dit was een mooi symbool om het jaar mee af te sluiten. We zijn trots om zichtbaar onderdeel te zijn van een toegankelijker Den Haag en een toegankelijker theatersector.